

1784, 10

10/20

DE
IVRE ERGASTVLA INSTITVENDI
EX IVRISDICTIONE CRIMINALI
PATRIMONIALI HAUD FLVENTE

P R A E F A T V R

S I M V L Q V E
ORATIONEM ADITIALEM

DIE XXVII. DECEMBRIS MDCCLXXXIV

H A B E N D A M

I N D I C I T

D. GEORG. IAC. FRID. MEISTER

PROFESSOR IVRIS ORDINARIVS ET FACVLTATIS

IVRIDICAE ASSESSOR.

G O T T I N G A E,
TYPIS IOANN. CHRISTIAN. DIETERICH.

ACADEM. TYPOGR.

§. I.

Argumenti scriptionis electi occasio et ratio.

Ergastula instituendi ius imperio ciuili, secundum communem sententiam, solidis rationibus instructam, ipsisque rerum argumentis comprobata, vindicari, satis constat. Sed tamen suborta aliquando est dubitatio, an etiam nobilibus, aliisque iurisdictionis criminalis dominis, propter ipsam hanc iurisdictionem, illud ius concedendum sit? Statibus prouincialibus contra principem, optimo tamen iure contradicendum, hoc asserere intendentibus. Qualis generis quaestio, quum ad nostram Facultatem delata esset, vt de iure responderemus, factum inde est, vt in hoc argumentum inciderem; quod, quum satis graue sit, nec dubio tamen carens, a nemine vero, quantum scio, adhuc explanatum *), operae pretium me facturum esse existimaui, si

*) Quae enim de ergastulis, eorumque iure generaliter, scripserunt IO. GEO. SIMON, et TOB. IAC. REINHARTH, ille quidem in *Diff. de ergasteriis disciplinaribus*. Ien. 1670, hic autem in simili *Dissertatione de ergastulis eorumque iure*. Erford. 1734 habita, ad hoc meum argumentum, quod obiter tantum et vno fere verbo attingunt, proprie non pertinet.

si illud scriptione illustrauerim, atque ea, quae tum ex doctissimis referentis hac de re ad nostrum collegium reliquorumque assessorum sententiis atque decidendi rationibus, beneuole mecum communicatis hausi, tum vero mihi saepius rem cogitanti succurrerunt, exposuerim.

§. II.

Ergastula instituendi ius ad imperium ciuile et sublimem politiam, secundum iuris publici vniuersalis principia, pertinet.

Ergastula, id est, aedes publicas, receptaculo et custodiae hominum facinorosorum et malefactorum ad publicas operas poenae et emendationis causa adigendorum destinatas, instituendi ius, inter *imperii ciuilis* et *sublimis politiae* iura referendum esse, ex luculentis iuris publici vniuersalis principiis efficitur. Ei enim, qui imperium ciuile tenet in republica, cuius et obligatio est, et ius summum, ad communem ciuium securitatem et vtilitatem omnia in ciuitate dirigendi, cuique et ius competit, media, quibus salus publica quam maxime obtineatur, definiendi, quod *sublimis politiae iuris* vocabulo generaliter accepto solet designari, iure meritoque tribuendum est ius, condendi ergastula, tamquam eius generis instituta publica, quae tum ad insignia salutis publicae promouendae media generatim pertinent, tum vero speciatim requirunt ius, operis publicis poenae causa addictos, ad has operas in publicam vtilitatem praestandas, adigendi; quod vtrumque ad *sublimem politiam* est referendum. Ita vero ergastuli ius *regale* esse, nec sine expressa principis concessionem

cessione extrui posse ergastula, duplici maxime ratione apparet, quarum altera ergastulis cum aliis institutorum publicorum generibus est communis, altera iisdem, pro fine, in quem proxime et speciatim constituuntur, propria; quarum vtraque sigillatim est exponenda.

§. III.

Quod speciatim euincitur 1) ex communi institutorum publicorum, ad quae ergastula pertinent, natura et indole.

Quod si primum ergastula tamquam *instituta publica* et publicae vtilitati inseruientia generatim consideremus, eorum condendorum ius ex *sublimi politia* fluere, statim apparebit. Quum enim, quae inter media communis ciuium boni obtinendi referenda sunt, instituta et opera publica, qua quidem appellatione venit, quidquid publica auctoritate in vtilitatem publicam conditur, eorumque imprimis concessio, constitutio atque exstructio, ad sublimis politiae, cuius est boni publici media definire et dirigere, curam et potestatem generatim pertineant: de nullo quidem eorum genere magis, quam de ergastulis, dicendum hoc esse videtur. Summam enim ea et proximam habent securitatis vtilitatisque publicae promouendae rationem, quia sint comparata maxime ad puniendos homines facinorosos, vt ne ipsi amplius noceant, aliique a scelere deterreantur, et eo quidem supplicii genere, quo delicti malum, quam minimo possit fieri, poenae malo compensatur, hinc poenarum fini plenissime consulitur; simul vero vsum habent, ad alios homines maleferiatos, reipublicae nocentes, vel inutiles saltim et periculosos, ad ipsorum emendationem

et publici commodi causa, recipiendos. Quorum quidem omnium cura, quum sublimis politiae partem faciat, ad huius quoque iura ergastulorum exstructionem referendam, nec igitur praeter principem ulli in ciuitate, siue magistratui, siue priuato, concedendam esse, necessario consequitur. Permissum quidem est priuatis, nobilissimo salutis publicae promouendae studio excitationis atque animatis, sicut ad alia qualiscunque generis instituta et opera publica, ita etiam ad ergastula exstruenda, opes et facultates suas conferre, et hoc ipso ea *fundare*; sed ipsa fundatio a priuato ergastuli institutio et exstructio, quae priuati potestatem excedit, ad principem omnino pertinet, nec sine expressa eius concessione fieri potest *).

§. IV.

2) *Ex fine proprio, quem habent ergastula, ut inseruiant custodiae eorum, qui ad operas publicas praestandas debent compelli, quod, praeterquam iure sublimis politiae, fieri omnino non potest.*

Deinde, ut ergastuli ius sublimi politiae vindicetur, accedit altera, eaque principalis ratio, quae a fine, cuius causa speciatim

*) Nec etiam aliter intelligendae sunt functiones legis 28. C. de episc. et cler. et capituli 3. X. de testam., pias *fundationes* seruandas esse quidem praecipientes, ipsam vero institutorum publicorum fundatorum *erectionem* superioris auctoritate fieri, requirentes. Vide etiam leg 5. et 6. Dig. de operib. publ. et perill. G. L. BOEHMERI *Dissertationem de iure principis circa loca et opera publica* c. I. § 2. in *Electis iur. civil.* T. I. n. 15.

ciatim et proxime ergastula instituuntur, deriuata est. Nimirum, quum ergastula ad receptionem et custodiam eorum, qui poenae causa ad operas publicas compelli debent, destinata sint, sua sponte sequitur, *ergastuli ius* non nisi ei concedendum esse, qui gaudet iure, delinquentes, *publicis*, seu reipublicae debitis, et in publicam vtilitatem praestandis, laboribus poenae causa mancipatos, ad has ipsas *operas faciendas adigendi*, et hunc in finem ea, quae *exactionis operarum et custodiae* reorum causa requiruntur, constituendi adornandique; quod quidem ius ad *sublimis politiae* iura itidem referre, et hinc imperanti tribuere, quis dubitauerit? Quid enim ad communem ciuium securitatem atque salutem, hinc ad principis curam propius spectare potest, quam huius, quod descripsi, iuris exercitium? Quippe quo hoc primum efficitur, vt damnati criminum rei, dum ad operas publicas, in publicam vtilitatem, prout earum natura et finis requirit, praestandas, compelluntur, et obligationi, qua reipublicae per delictum laesae tenentur, et fini poenae ad ipsos aliosque a criminibus committendis arcendos deterrendosque inflictae satisfaciant: tum vero etiam cura habetur, vt ne quid detrimenti capiat respublica ex hoc poenarum genere et mediis atque institutis, quae eius exequendae causa requiruntur, vel eo, quod homines pessimi, nouaque scelera aufuri, negligenter custoditi, summo cum securitatis publicae periculo in libertatem se recipiant, vel quod in ipsis operis exigendis plura atque grauiora mala, quam ex principis voluntate ipsiusque poenae natura ac fine fieri par est, delinquentibus inferantur, itaque, quod in se est fini poenarum et humanitati maxime conueniens poenarum genus, in pessimos abusus trahatur,

tur, salutique publicae sit detrimento: quo ipso denique, quod summa rei est, obtinetur, vt operarum publicarum poena, securitatis et salutis publicae causa constituta atque inflicta, in publicam vtilitatem, quantum maxime fieri potest, ipsius reipublicae et imperantis auctoritate per omnia dirigatur.

§. V.

Ex sola autem iurisdictione sublimi ius ergastuli condendi non fluit.

Ex his, quae hucusque dixi, simul intelligitur, ius ergastuli ex sola *iurisdictione principis sublimi* haud fluere, quippe quae tum, strictius accepta, intra notionis et decisionis fines se continet, et ab *executionis* potestate distincta est, tum vero, cum executione licet coniuncta, tamen iurium sublimis politiae, quatenus ea circa executionem certi poenarum generis se exerunt, fons haberi non potest, nec igitur, ad ergastuli iuris fundamenta struenda, sola sufficit.

§. VI.

Idem ius Statibus imperii Rom. Germ. ex superioritate territoriali vindicatur.

Quod haftenus ex iuris publici vniuersalis principis imperio citili generaliter vindicaui ergastuli erigendi ius, idem et Statibus imperii Germanici *ex superioritate territoriali*, quae omnia et singula imperii ciuilis, hinc et sublimis politiae, quousque ea patet, iura in se continet, tribui certissimum est, maxime

xime quum et legibus imperii *) sublimis politiae ius Statuum expresse firmatum sit atque stabilitum. Nullam vero esse arbitror rempublicam, ex cuius et constitutione et historia, quanta operarum publicarum poenae et ergastulorum in publicam vtilitatem sit vis atque effectus, et quam solida igitur eorum erigendorum ius ad iura referendi regalia sit ratio, luculentius appareat, quam imperium Germanicum; quum non modo ex artificio singulorum territoriorum inter se et vicinitatis et iuris nexu, quantum, homines facinorosos ergastulis contineri, quam ex vno in alterum territorium hinc inde relegari, praestet, facile intelligatur; sed etiam ex comparatione eorum, quibus praeterita faecula, eiusmodi generis institutorum ignara, circa politiam criminalem abundabant, vitiorum atque defectuum, cum emendata recentioris aevi hac in re facie, idem hoc euincatur.

Hoc vero, quod Status imperii Germanici, tamquam *sublimis politiae territorialis partem* habent, *ergastuli erigendi ius*, a subditis, cuiuscumque caeterum sint generis et conditionis, priuatis, magistratibusue, sine speciali principis concessione non posse exerceri, sua sponte apparet; nec etiam nobiles, aliique Status prouinciales, vi iurisdictionis criminalis ipsis propriae,
ad

*) Constitutum ita est in Capitulatione Caesarea art. 7. S. 4. *Wobeneben wir sührohin keinerlei von unsern Vorfahren zu ertheilen nicht hergebrachte privilegia, so derer Churfürsten Fürsten und Ständen in dero territorii zustehenden Polizeywesen und gleichfalls hergebrachten Gerechtsamen in einigerley Weise vorgreifen, ertheilen, noch die etwa ertheilte erneuern sollen noch wollen.*

ad hoc vsque tempus, publice illud, quantum equidem scio, sibi arrogare ausi sunt. Sed de hoc tantum, quum superioritatis territorialis auctoritate ergastula exstruerentur, inter principem et subditos atque Status prouinciales actum esse legi *), qua ratione sumtus ad exstruendum sustentandumque ergastulum necessarii, quos, ad institutum publicae territorii vtilitati inseruiens, a subditis, et ex aerario prouinciae publico ex parte suppeditari, aequissimum erat, compararentur.

Similiter omnes, iique laudatissimi, quos euolui iuris publici et criminalis scriptores, inter quos viros summos TOB. IAC. REINHARTH **), IO. VLR. DE CRAMER ***), AVGVSTIN. LEY-

*) Sic v. c. ESAI. PVFENDORF in *introducſt. in proceſſ. criminal. Luneb. c. XXIII. §. 6.*, ad ergastulum, quod Cellis Luneburgicis exstructum est, aedificandum, Status vtriusque Ducatus tam Cellensis quam Calenbergensis sumtus suppeditasse, refert.

**) in *Dissertatione de ergastulis eorumque iure §. 5.* verbis: „*ius ergastula erigendi in loco quodam summae saltem potestati competere, reor, nequaquam priuatorum, immo nec magistratuum municipalium, nec illorum qui superiore s. criminali iurisdictione gaudent arbitrio, idem ius relictum esse, nisi principis s. domini territorialis consensus, et auctoritas accesserit.*”

***) in *den Wetzlavischen Nebenstunden Th. 13. Abh. 1. §. 2.* qui ex superioritate territoriali hoc ius deriuari, tamquam principum inter Spirenses principem et nobilitatem haud controuersum constituit,

LEYSER *), IO. IAC. MOSER **), et IO. CHRIST. QVISTORP ***), nominasse sufficiat, inter iura principis regalia ergastuli ius vno ore retulerunt.

§. VII.

Ius ergastula erigendi iurisdictionis domino ex concessa iurisdictione criminali tribui non potest.

Postquam, ergastuli exstruendi ius principis esse, et ad politiam sublimem pertinere, demonstraui, superest altera disquisitionis pars, cuius causa priorem praestruxi, nimirum, vt, ius illud sub concessa a principe *iurisdictione criminali* seu *omni-moda* comprehensum non esse, nec igitur a nobilibus aliisque, qui *patrimonialem* habent *iurisdictionem*, sine speciali principis consensu et auctoritate posse exerceri, demonstrarem. Quod quidem ex antea dictis facile effici mihi videtur. Quum enim ius ergastuli exstruendi ex sublimi politia fluat, quae nec omnino, nec speciatim per iurisdictionem, a qua natura sua longe differt, subditis a principe concessa esse intelligitur, vanum esse iurisdictionis criminalis praetextum, ad ergastuli habendi potestatem nobilibus tribuendam, statim apparet.

§. VIII.

*) in *meditat. ad Digesta* spec. 648. med 16.

**) *Von der Landeshoheit in Polizeisachen* c. 6. §. 17.

***) in *den Grundsätzen des Teutschen Peinlichen Rechts Th. II. Abschn. 9.*
c. 4. §. 504.

§. VIII.

Argumenta in contrariam partem exponuntur, quorum I^{imum}) a potestate exequendi, mediaque executionis constituendi, qua gaudent iurisdictionis criminalis domini in Germania, generaliter desumitur.

Attamen, nisi ad iuris ergastuli naturam et fontes descendatur, iurisdictioni criminali hoc ius inesse non sine specie aliqua contendere, facile concedo, quum, iurisdictionem criminalem, quae poenas decretas exequendi, hinc executionis media habendi potestatem generaliter comprehendit, ergastuli quoque, tamquam executionis medii, ius tribuere, satis naturale esse videatur.

Ea nimirum est in Germania, secundum regulam, iurisdictionis criminalis patrimonialis per obseruantiam *) constituta ratio, ut poenas decretas, qualiscumque sint generis, et grauiores, et leuiores, exequendi potestatem sub se comprehendat; hinc, quum ius ad finem mediorem quoque potestatem dare necesse sit, ideoque, secundum lauoleni lēti in lege secunda

Digestor.

*) Quam luculentissimis argumentis probatam, inter alios, testificantur scriptores hac in re satis versati: IO. IOD. BECK *de iurisdictione superiore f. criminali* c. 23. obs. I. p. 284. et FRID. ESAIAS PVFENDORF *de iurisdictione germanica* P. II. S. II. C. II. §. 9. II. 137. Inter exceptiones vero referendum est, quod quorundam regionum vel locorum mores ferunt, distingui a iurisdictione criminali executionem poenarum capitalium sub banni sanguinis appellatione, eamque, nisi speciatim in inuestitura expressa fuerit, iurisdictionis domino denegari. Vide, praeter PVFENDORF *l.c.* §. II. eos, quos in sequenti nota laudauit scriptores.

*Digestor. de iurisdic. effatum, cui iurisdic. data est, ea quoque concessa esse videantur, sine quibus explicari non potest, indubitatum est domini iurisdictionis ius, constituendi et adornandi omnia et singula, quae ad iurisdictionem exercendam, tum generaliter, tum speciatim, quoad potestatem exequendi, requiruntur. Quapropter ad iurisdictionis criminalis patrimonialis iura referri constat, tum constituere poenarum exequendarum ministros, veluti carnificem *) et lictores, tum parare res ad executionem necessarias, quo et locorum supplicii, et instrumentorum aedificiorumque, nominatim patibuli, rotae, numellarum, carceris, aliorumque iuris gladii signorum constitutio et exstructio pertinet. Quorum quidem omnium et singulorum, speciatim vero signorum criminalium erigendi potestas, domino iurisdictionis, etiam si eorum in concessione et literis inuestiturae expresse mentio facta non fuerit, secundum iura Germaniae communia **) haud in dubium vocatur.*

Quae quum ita sint, non modo satis naturale esse, sed et necessario consequi videtur, ergastuli exstruendi potestatem eodem et maiori iure, quam patibulum rotamque erigendi ius, iurisdic-

B 2

risdi-

*) Quod ius contra dubia obmota vrbibus et nobilibus patrimonialem iurisdictionem habentibus vindicarunt ES. PVENDORF in *introd. ad process. criminal. c. 27. §. 2.* et G. D. STRVBEN in *den Rechtl. Bedenken Th. II. n. 72.*

**) vid. CARPZOV. in *praxi crimin. P. III. Q. 109. n. 68. 70.* I. S. F. DE BOEHMER in *Observationibus ad CARPZOV. loc. cit. O. 7. PVENDORF. l. c. §. 132. 38* et B. PATREM in *der vollständigen Einleitung zur Peinlichen Rechtsgelehrsamkeit B. I. Th. 4. Abschn. I. Cap. 11. §. 42.*

risdictionis domino vindicari, quippe quum et ergastula inter exequendarum poenarum media referenda sint, nec solida appareat ratio, quare is, qui reliquarum omnium poenarum, immo grauissimarum atque capitalium, habet executionem et exequendi media, poenae ergastuli, quae leuior capitali est, nec igitur tantam requirere videtur potestatem, idem non habeat executionem. Quin potius ea circumscriptio pugnare videtur cum ipsa principis concessione, plenaque, cui obnoxia est, interpretatione, dum imperans, postquam, per datam patrimonialem, seu quoad ius ipsum translata, iurisdictionem criminalem, quidquid natura sua inest iurisdictioni concessit, contra concessionem agere omnino videtur, si exequendi potestatem, generaliter cum iurisdictione datam, in certo poenarum genere detrahere vel circumscribere intendat. Quod quidem eo maiorem iniquitatis speciem habet, quo certius constat, onus alendorum delinquentium, a patrimonialibus iudiciis in publicum ergastulum transmissorum, in ipsa haec iudicia deuolui, quem verò onera rei premunt, eundem et commodis ex eadem fluentibus frui esse aequissimum.

§. IX.

2um) e carceris, poenae quoque causa habendi, iure
speciatim colligitur.

Summam autem haec ratiocinatio vim consequi videtur, si ad carceris habendi potestatem speciatim transferatur, a qua quidem ad ergastuli ius rectissime argumentum duci videtur. Nimirum, quum in Germania carcer, cuius habendi domino
iuris-

jurisdictionis ius est certissimum, non ad solam custodiam, sed et ad poenam adhibeatur *), nec de eo vmquam dubitatum sit, posse iudicem patrimoniale ad carceris poenam etiam longioris temporis damnatos in proprio, si quem habet, carcere includere, nihil quoque eidem ob stare videtur, quo minus etiam hos, quos ad operas publicas et speciatim in ergastulo faciendas damnauit, poenae huius exequendae causa, in carcere suo, hunc tamen ad finem aptando, custodire, constitutoque ministro, operarum exactore, ad labores praestandos compellere, ita vero ergastulum re ipsa habere possit **). Quo semel concessio, nec facultas tali instituto ergastuli nomen tribuendi, neque igitur ergastuli condendi ius denegari posse videtur. Quale enim superesset discrimen inter carcerem, ea, qua dixi, ratione comparatum, et proprie sic dictum ergastulum, quod iudex intra suae jurisdictionis fines exstrueret, tum vt hos, qui in proprio ipsius iudicio ad operarum poenam damnati sunt, in eo includeret, tum vero et aliorum iudiciorum patrimonialium reos rogatus in eodem reciperet: neque enim haec recipiendi facultas iudici criminali, quem aliarum cuiuscumque generis et capitalium quoque poenarum exequendarum causa, ab altero iudice requisitum,

B 3

subsidio

*) vid. art. 157. 201 et 216. CONST. CRIM. CAROL. et CARP. ZOV in praxi criminali Q. IX. n. 63. et 64.

**) Ita fere sensit ERN. IO. FRID. MANTZEL in iure criminali. *Mactenburgico* S. III. §. 12. verbis: „quilibet magistratus, etiam iudex patrimonialis, jurisdictionem criminalem exercens potest in suo districtu species laborum publicorum imponere, et dantur etiam in pagis exempla *derer an die Karre geschmiedeten die allerhand weinigen graben und ausführen müssen.*“

subsidio venire constat, neganda foret. Haec autem iurisdictionum dominis concessa ergastulorum potestas, ipsa etiam utilitate sua probari videtur, quum non modo carceres, mutata forma, demtoque squalore et desidia, humaniores et reipublicae vtiliores evaderent, sed et operarum publicarum ergastulique poena, quae ad finem poenarum publicamque vtilitatem est commendatissima, ratione executionis facilior, eamque ipsam ob causam frequentior redderetur, quum magnos, quos ad sustentandos in publico ergastulo delinquentes a iudicii patrimonialibus impendi necesse est, sumtus, saepe, vt ne vtilissima haec poena decernatur, vel vt decreta in aliam et relegationis maxime, quae saluti publicae minus vtilis et fere damnosa est, poenam mutetur, efficere, notissimum sit *).

Nec denique haec argumenta infringuntur per ea, quae monet REINHARTH in Dissertatione de ergastulis eorumque iure §. V., esse nimirum solius principis ius, noua poenarum genera, qualis est operarum publicarum et ergastuli poena, introducendi, eaque publica auctoritate munienti, hinc ergastuli exstructionem iudicis potestatem excedere. Alia enim est quaestio, an iudex in locum poenarum Constitutione Criminali Carolina statutarum, ergastuli poenam, legi ignotam et nouiter probatam, propria auctoritate surrogare et hunc in finem ergastulum erigere possit, quod merito negandum: alia autem longe est, et ad nos sola pertinens, quaestio, vtrum, introducta semel et admissa per principem operarum publicarum et ergastuli poena, iudex, qui iam suo iure eam decernit, eiusdem exequendae causa ergastulum possit aedificare

§. X.

*) vide ea, quae scripsit MANTZEL loco supra laudato,

§. X.

Refellitur primum argumentum.

Haec fere sunt, quae ad deriuandum ex iurisdictione criminali ergastuli constituendi ius, subueniunt argumenta, quibus tamen hoc, quod debet, effectum esse, haud arbitrator. Quod enim primum ad executionis eiusque mediorum facultatem, iurisdictionum dominis in Germania haud quidem negandam, attinet, intelligenda haec est de iis mediorum generibus, quorum constitutio ad iudicis potestatem referri potest, nec iurisdictionis limites et priuati ius excedit; non vero extendenda ad eiusmodi exequendarum poenarum media, quae, tum publicum aliquod, et ad salutis publicae curam natura sua pertinens institutum, tum ius requirunt, homines facinorosos ad operas publicas, hinc in publicam vtilitatem praestandas, adigendi, quorum vtrumque iurisdictionis fines et subditi potestatem egreditur, et ad imperii ciuilis et sublimis politicae iura omnino est referendum. Siquidem iurisdictionis patrimonialis, quantacumque comprehendat potestatem, ita tamen concessa semper intelligitur, vt intra iurisdictionis proprie sic dictae fines se contineat, nec ad alia imperii ciuilis iura extendatur*); cum hac autem, ex ipsa concessione et concedentis intentione sua sponte sequente, regula, omnino pugnat, tribui iurisdictionis domino ergastuli erigendi ius, quod ad iurisdictionem, ne tunc quidem, si in ipsius principis persona ea spectetur, pertinet,

*) V. KLOCK de contributionibus c. III. n. 17. 20, MEYVIM in *D. cison.* P. VI. D. 252. et I. S. F. DE BOEHMER in *Obj. ad Carpzov.* Q. 109. ob. 12., et B. PATREM I. C. §. 26.

tinet, sed ex sublimi politia, quae praeter imperantem nemini competit in republica, vnice fluit. Neque etiam, minui et circumscribi hac ratione iurisdictionis generaliter concessae potestatem, contendere licet, quum iurisdictionis vis omnis in eo sit posita, vt ius tribuat, poenam ergastuli decernendi, et, vt decreta perficiatur, curandi, a quo autem instituti publici condendi potestatem quam maxime differre, nemo est qui negabit. Quo ipso quoque apparet, frustra obiici, quod a poenarum capitalium executione repetitur argumentum; quum ex duabus poenis, quarum vtramque suo iure iudex decernit, alteram, licet in se minorem, vt perficiatur, requirere publicum aliquod et iudicis potestatem excedens institutum, quod in altera atque grauiori secus est, plane haud repugnet.

Quae quidem omnia et singula eo magis mihi probantur, quo minus ex rectae rationis principiis, et si a communi Germaniae obseruantia recesseris, euinci posse censeo, inesse per se et ex rei natura vlli iurisdictionis concessae generi ius poenas grauiores exequendi; quod ab expressa principis concessione re vera pendere videtur *). Nec aliud ferre arbitror tum ipsam notionem iurisdictionis, quae intra cognitionis et decisionis fines se continet, tum iuris maiores poenas exequendi grauitatem, quae expressam principis concessionem fere requirit. Idem vero et Romanorum institutis, merum imperium a iurisdictione plane separantibus, et pristinis Germaniae moribus nonnullarum tamen prouinciarum vsu seruatis, qui exequendi poenas potestatem,

nisi

*) Consentientem habeo perillustrem PÜTTER in *Institut. iur. publ. Germ.* I, V. c. 4. §. 233 in fin.

nisi in literis inuestiturae nominatim expressam, iurisdictionis criminalis domino haud concedunt *), egregie confirmari atque illustrari mihi videtur.

§. XI.

Refellitur et alterum argumentum.

Quod vero speciatim attinet ad argumentum a carcere ad puniendos quoque reos comparato desumptum, primo, idem, quod antea dixi, repetendum est: nimirum, differre quam maxime natura sua vtrumque et carceris et ergastuli institutum, quum illud, quippe ad custodiam reorum imprimis destinatum, inter ea, quae iurisdictionis exercendae explicandaeque causa necessaria sunt, media referendum sit, hinc ad ius eius, qui iurisdictionem tenet, pertineat, nec, ut exstruatur, ius aliquod extraordinarium et iudicis potestatem excedens requirat; hoc vero, tamquam publicum et publicam vtilitatem concernens institutum, ab expressa principis concessione pendeat, a iudicis vero et priuati potestate longe alienum sit. Deinde, esse iudici ius, ad ergastulum damnatos carceri suo, licet huic rei aptato, includendi, prorsus negandum est. Vel enim ita instructus carcer in publicum abiret institutum, in quo ad publicas et in vsus publicos praestandas operas rei adigerentur; vel, quod antea erat, maneret carcer, quo iudex, ad priuatos et in
fui

*) Teste FR. RS. PUFENDORF in libello *de iurisdictione Germanica*, P. II. S. II. c. 2. §. II.

fui ipsius commodum faciendos labores, a reis exigendum, vteretur. Prius quidem sine principis consensu et auctoritate nulla ratione liceret, secundum ea quae antea a me sunt disputata; posterius vero, dum operarum publicarum in priuatas, hinc poenae generis, contineret mutationem, aequae foret illicitum. Requirit enim operarum publicarum, ad ipsius reipublicae per delictum laesae satisfactionem, et ad impedienda in communem securitatem crimina, tendentis poenae natura, ratio, atque finis, ut in publicam, quantum maxime fieri possit, vtilitatem ea conuertatur. Hinc autem non modo, ut publice, et ipsius quidem reipublicae auctoritate, ad operas praestandas homines adigantur, eademque auctoritate ea, quae exactionis operarum et custodiae rerum causa requiruntur, constituantur, et adornentur, omnino necesse est; sed etiam, ut operarum commoda et prouentus in usus publicos, tum ipsius instituti sustentandi, tum alios, impendantur, satis naturale esse videtur. Cum hac vero, per ipsam operarum publicarum naturam et finem constituta, ratione prorsus pugnat, posse iudicem patrimoniale, hos, qui ad publicas operas condemnati sunt, ad priuatos et in propriam vtilitatem conuertendos labores, in agris, vel aedificiis carceribusue, compellere; hoc ipso enim operae publicae in priuatas fere abirent, hinc poenarum genera commutarentur, quod non modo iudicis potestatem excederet, sed et pessimum, eoque minus ferendum ab usum contineret, quo grauiora inde in securitatem publicam damna et pericula essent euentura: dum et poena, cuius finis, ut in vulgus nota fiat, requirit, occulta saepe haberetur, et executionis poenae, iusto durioris modo, modo mitioris, licentia fere

ferè priuatis hominibus concederetur *). Quae cum ita sint, tum falsam esse eam, quae praetexebatur publicae vtilitatis speciem, tum vero frustra allegari priuatam iudiciorum patrimonialium vtilitatem, indeque collectam aequitatis rationem, sua sponte quoque consequitur.

Sed haec quidem praefationis loco dixisse sufficiat. Superest, vt eo iam, cuius causa haec a me scripta sunt, officio defungar. Quum nimirum, AVGVSTISSIMI et INDVLGENTISSIMI REGIS nostri clementia, EORVMQVE, QVI REGI A CONSILIIS INTIMIS sunt, fauore, professoris iurium ordinarii munus mihi sit demandatum, hoc, oratione publica, die XXVII. Decembris habenda, prout lege moribusque constitutum est, auspiciabor. Vos igitur, PRINCIPES SERENISSIMI, PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE, COMITES ILLVSTRISSIMI, PROFESSORES OMNIVM ORDINVM CELEBEREIMI

*) Hinc vero ea, quae MANTZEL loc. cit. ex moribus Meelenburgicis percripsit, intelligenda sunt cum temperamento, quod habet QVISTORP in: *Grundsätzen des Teutschen Peinl. Rechts* Th. II, Abth. IX. C. 4. §. 564. "Es steht jedoch einem Grundherrn nicht frey, ohne Landesherrliche Einwilligung, besondere Zucht- und Werkhäuser, zu errichten, obwohl ihm allerdings erlaubt ist, in geringeren Verbrehen die Urheber derselben zu gewissen Hand- und Feldarbeiten als eine Art von Strafe zu verurtheilen." Quod vltimum vero operarum genus, a publicis operis longe differre, nec in horum locum sub-
stitui iure posse, vix est quod moneam.

RIMI et ILLVSTRES, DOCTORES et MAGISTRI PRAE-
STANTISSIMI, COMMILITONES GENEROSISSIMI, PRAE-
NOBILISSIMI, HVMANISSIMIQVE, atque reliqui LITE-
RARVM CVLTORES et AMICI, suo quique loco et doctrina
conspicui, vt solemnibus his interesse, vestraque frequentia ea
ornare et illustrare, me vero, de *iudicis obligatione, secundum
leges latas iudicandi, nostra imprimis aetate, legum criminalium
emendatrice, iudicibus commendanda*, breuiter dicturum, atque
vota suscepturum, audire, haud grauemini, ea qua par est re-
uerentia atque obseruantia, rogatos esse velim.

Göbinger, Diss., 1784 (1)

ULB Halle

3

002 274 68X

1784, 10

10/30

DE
 IVRE ERGASTVLA INSTITVENDI
 EX IVRISDICTIONE CRIMINALI
 PATRIMONIALI HAVD FLVENTE
 P R A E F A T V R

S I M V L Q V E
 O R A T I O N E M A D I T I A L E M

DIE XXVII. DECEMBRIS MDCCLXXXIV

H A B E N D A M

I N D I C I T

D. GEORG. IAC. FRID. MEI
 PROFESSOR IVRIS ORDINARIVS ET FACVL
 IVRIDICAE ASSESSOR.

G O T T I N G A E,
 TYPIS IOANN. CHRISTIAN. DIETERIC
 ACADEM. TYPOGR.

